

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M/A)

رشته: مدیریت آموزشی

عنوان:

رابطه هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان مدارس شبانه روزی

راهنمایی و متوسطه عشایری استان فارس

استاد راهنما:

دکتر مژگان امیریان زاده

استاد مشاور:

دکتر رضا زارعی

نگارش:

روح اله حیدری

زمستان ۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: روح اله حیدری در تاریخ: ۹۱/۱۱/۲۵ رشته: مدیریت آموزشی

از پایان نامه خود با عنوان: رابطه هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان مدارس شبانه روزی راهنمایی و

متوسطه عشایری استان فارس در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ با درجه عالی و نمره ۱۷/۸۰ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری	سمت	امضاء اعضای هیات داور
۱- دکتر مژگان امیریان زاده	استاد راهنما	
۲- دکتر رضا زارعی	استاد مشاور	
۳- دکتر مسلم صالحی	استاد داور	
۴- دکتر حسین بقولی	استاد داور	

مراتب فوق مورد تایید است.

مدیر/معاونت پژوهش

مهر و امضاء

تقدیم بہ:

شہید ترجمہ زندہ عشق، تنہا دوست کہ بالوجہ آشنای ملکوت، مرابہ نزدیک ترین تمثیل "باور" نزدیک ساخت و در نورانیت نگاہ

آسمانی خویش، چگونہ زیستن رابہ من آموخت.

پیشکش بہ پیشگاہ مقدس

۹۲ جواز نور تہ شہادت از

دیرستان شبانہ روزی عثایری شہید ہستی شیراز

"نامشان سر بلند"

سپاسگزاری

سپاس فراوان پروردگاری را که به ما نعمت اندیشیدن را ارزانی داشته و لذت آموختن را عطا فرمود و همواره دانایانی را راهنمای انسان ها قرار داد.

اینک که در پرتو عنایات حق تعالی و هدایت اساتید بزرگوار، این پژوهش به پایان رسیده است، از زحمات استاد محترم راهنما، سرکار خانم دکتر مژگان امیریان زاده که مشفقانه و با صبر و حوصله و درایت ، راهنمایی این پژوهش را بر عهده داشتند و از استاد محترم مشاور، جناب آقای دکتر رضا زارعی که در مسیر انجام این پژوهش، با راهنمایی های ارزشمند خویش، زحمت مشاوره پایان نامه را تقبل فرمودند؛ کمال سپاسگزاری و امتنان را دارم.

همچنین از همکاری اداره کل آموزش و پرورش فارس، مدیریت آموزش و پرورش عشایر فارس و کلیه مدیران محترم مدارس راهنمایی و متوسطه شبانه روزی عشایری فارس که در انجام این پژوهش، یاری گر اینجانب بودند، تقدیر و تشکر فراوان می نمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول - طرح تحقیق
۲.....	۱-۱- مقدمه.....
۴.....	۲-۱- بیان مسئله.....
۶.....	۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۷.....	۴-۱- اهداف پژوهش.....
۷.....	۵-۱- فرضیات پژوهش.....
۸.....	۶-۱- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها.....
	فصل دوم - ادبیات تحقیق
۱۱.....	۱-۲- مبانی نظری.....
۱۱.....	۱-۱-۲- شادکامی.....
۱۱.....	۱-۱-۱-۲- تأریخچه شادکامی.....
۱۴.....	۲-۱-۱-۲- تعریف شادکامی.....
۱۵.....	۳-۱-۱-۲- مؤلفه های شادکامی.....
۱۸.....	۴-۱-۱-۲- نظریه های شادکامی.....
۲۸.....	۵-۱-۱-۲- عوامل موثر بر شادکامی.....
۳۲.....	۲-۱-۲- هوش هیجانی.....
۳۲.....	۱-۲-۱-۲- هوش، هیجان، هوش هیجانی.....
۳۸.....	۲-۲-۱-۲- تاریخچه هوش هیجانی.....
۴۲.....	۳-۲-۱-۲- تعریف هوش هیجانی.....

- ۴۶-۱-۲-۴- مدل های هوش هیجانی.....
- ۵۱-۱-۲-۳- خلاقیت.....
- ۵۲-۱-۳-۱-۲- تاریخچه خلاقیت.....
- ۵۴-۱-۲-۳-۲- تعریف خلاقیت:.....
- ۵۶-۱-۲-۳-۳- دیدگاه های خلاقیت.....
- ۶۲-۱-۲-۳-۴- عناصر ، ابعاد و مؤلفه های خلاقیت.....
- ۶۷-۱-۲-۴- رابطه هوش و خلاقیت.....
- ۶۹-۱-۲-۵- هوش هیجانی، خلاقیت و شادکامی.....
- ۶۹-۱-۲-۵-۱- هوش هیجانی و شادکامی.....
- ۷۰-۱-۲-۵-۲- خلاقیت و شادکامی.....
- ۷۲-۱-۲-۵-۳- هوش هیجانی و خلاقیت.....
- ۷۶-۲-۲- پیشینه پژوهش.....
- ۸۵-۲-۳- جمع بندی.....
- فصل سوم- روش تحقیق
- ۸۶-۱-۳- روش پژوهش.....
- ۸۶-۲-۳- جامعه آماری.....
- ۸۶-۳-۳- نمونه آماری و روش محاسبه حجم نمونه.....
- ۸۷-۳-۴- روش ها و ابزار گردآوری اطلاعات.....
- ۹۴-۳-۵- روش اجرای پژوهش.....
- ۹۴-۳-۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
- ۹۵-۳-۷- ملاحظات اخلاقی.....

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل داده ها

۹۴-۱-۴ یافته های پژوهش..... ۹۶

۹۶-۱-۱-۴ داده های توصیفی..... ۹۶

۱۴۶-۲-۱-۴ یافته های استنباطی..... ۱۴۶

فصل پنجم - بحث و نتیجه گیری

۱۰۴-۱-۵ خلاصه پژوهش..... ۱۰۴

۱۰۴-۲-۵ بحث و نتیجه گیری..... ۱۰۴

۱۰۹-۳-۵ محدودیتهای پژوهش..... ۱۰۹

۱۱۰-۴-۵ پیشنهادهای پژوهشی..... ۱۱۰

۱۱۱..... فهرست منابع

۱۲۴..... پیوستها

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- مولفه های شادی (اقتباس از داینر، ۱۹۹۹، به نقل از کار، ۲۰۰۴).....	۱۶
جدول ۲-۲- چهار مؤلفه هوش هیجانی در دیدگاه گلمن.....	۴۸
جدول ۲-۳- الگوی بار - آن از هوش هیجانی.....	۵۰
جدول ۲-۴- خلاقیت از نظر چاوهران.....	۵۸
جدول ۲-۵- خلاقیت از نظر ام. آی استاین.....	۵۹
جدول ۲-۶- خلاقیت از نظر آمابیل.....	۶۰
جدول ۲-۷- خلاقیت از نظر جرج فوستر.....	۶۰
جدول ۲-۸- مؤلفه های خلاقیت.....	۶۳
جدول ۳-۱- گویه های مربوط به مؤلفه های شادکامی.....	۸۸
جدول ۳-۲: پایایی پرسشنامه شادکامی.....	۹۰
جدول ۳-۳- گویه های مربوط به مؤلفه های هوش هیجانی.....	۹۲
جدول ۳-۴: پایایی پرسشنامه هوش هیجانی و ابعاد آن.....	۹۲
جدول ۳-۵: پایایی پرسشنامه خلاقیت و ابعاد آن.....	۹۴
جدول ۴-۱: بررسی میانگین و انحراف استاندارد هوش هیجانی و ابعاد آن.....	۹۶
جدول ۴-۲: بررسی میانگین و انحراف استاندارد نمرات خلاقیت.....	۹۷
جدول ۴-۳: بررسی میانگین و انحراف استاندارد نمرات شادکامی.....	۹۷
جدول ۴-۴: ضریب همبستگی بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی.....	۹۸

- جدول ۴-۵: ضریب همبستگی بین ابعاد هوش هیجانی با شادکامی ۹۸
- جدول ۴-۶: ضریب همبستگی بین ابعاد خلاقیت با شادکامی ۹۹
- جدول ۴-۷: تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون ابعاد هوش هیجانی با شادکامی به روش همزمان ۱۰۰
- جدول ۴-۸: تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ابعاد خلاقیت با شادکامی به روش همزمان بعد از خارج کردن متغیرهای غیر پیش بین ۱۰۰
- جدول ۴-۹: تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی ۱۰۱
- جدول ۴-۱۰: تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ابعاد خلاقیت با شادکامی به روش همزمان بعد از خارج کردن متغیرهای غیر پیش بین ۱۰۲
- جدول ۴-۱۱: جدول تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی ۱۰۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تبیین رابطه هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان بوده و روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تمامی دانش آموزان مدارس شبانه روزی راهنمایی و متوسطه عشایری استان فارس در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ می باشد که بر اساس آمار مدارس ۳۵۰۰ نفر بوده و برای نمونه گیری از روش تصادفی خوشه ای استفاده گردیده است. جمع آوری داده ها و اطلاعات از طریق پرسشنامه شادکامی آکسفورد (۱۹۸۹)، هوش هیجانی سبیر یا شیرینگ (۱۹۹۹) و خلاقیت عابدی (۱۳۷۲) صورت گرفته است. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده و در سطح آمار توصیفی به منظور تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از جدول توزیع فراوانی، نمودارها، میانگین و انحراف استاندارد و در سطح آمار استنباطی به منظور تعیین رابطه ی بین متغیرها از آزمون همبستگی و رگرسیون استفاده گردیده است. نتایج پس از تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. همچنین بین ابعاد خلاقیت با شادکامی و بین ابعاد خودآگاهی، خودکنترلی و هوشیاری اجتماعی متغیر هوش هیجانی با شادکامی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. ضمن اینکه ابعاد خودآگاهی و خودکنترلی متغیر هوش هیجانی و ابعاد ابتکار و بسط متغیر خلاقیت می توانند شادکامی را پیش بینی نمایند.

کلید واژه ها : هوش هیجانی، خلاقیت، شادکامی

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

جامعه ی عشایری در کنار دو جامعه ی روستایی و شهری به عنوان یکی از سه الگوی زیستی موجود در کشور از پیشینه تاریخی عمیق و گسترده ای برخوردار است. این جامعه به عنوان بخشی از سرزمین ایران در طول تاریخ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی همواره نقش آفرینی نموده و با برخورداری از ویژگی هایی نظیر وفاداری، صداقت، میهمان نوازی، وطن دوستی و دین باوری، همیشه پویا و پرتلاش در عرصه های مختلف تولید نیز مؤثر بوده است. از آنجایی که این بخش از جمعیت کشور هنوز به شکل سنتی و کوچنده زندگی می کنند و با توجه به شرایط زیست محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی از آموزش و پرورش ویژه ای برخوردارند. تعلیم و تربیت دانش آموزان عشایری دوره ی ابتدایی در دبستان عشایری با روش تدریس چند پایه که عمدتاً در زیر چادر در کوه ها، بیابان ها و جنگل ها تشکیل شده و همراه با کوچ ایل به بیلاق و قشلاق جا بجا می شود؛ کار بسیار دشوار و طاقت فرسایی است. این دانش آموزان پس از پایان تحصیلات دوره ی ابتدایی به منظور ادامه تحصیل در دوره های تحصیلی راهنمایی و متوسطه به ناچار به مدارس شبانه روزی عشایری هدایت می گردند. مدارس شبانه روزی عشایری تا کنون به عنوان بهترین شیوه برای ادامه تحصیل فرزندان جامعه ی عشایری در دوره های تحصیلی راهنمایی و متوسطه بوده است. دانش آموزانی که به دلیل شرایط خاص خانواده کوچ نشین خود امکان تحصیل در مدارس روزانه شهری یا روستایی را ندارند. سابقه تأسیس مدارس شبانه روزی عشایری فارس به حدود نیم قرن می رسد و در همه ی این سال ها، شیوه ی اداره ی این

مراکز و نحوه ی تربیت دانش آموزان عشایری و چگونگی ایجاد روحیه ی شاد و خلاق در آنان، موضوع بحث و بررسی متولیان امور و پژوهشگران تعلیم و تربیت بوده است.

نشاط و شادکامی^۱، در زندگی اجتماعی انسان از ابعاد و علائم سلامتی و تعادل روانی افراد یک جامعه به حساب می آید. انتظار می رود در یک جامعه سالم و با نشاط نوجوانان نسبت به سایر گروه های سنی از شادکامی بیشتری برخوردار باشند. علما و اندیشمندان و حتی ادیان مختلف به آثار مثبت شادکامی، خنده رویی، بذله گویی، انعطاف پذیری و همچنین داشتن احساسات مثبت و امیدوارانه در برخورد با مشکلات تأکید داشته اند. با استفاده از این دیدگاه برخی از مشکلات زندگی فردی و اجتماعی مردم در روابط اجتماعی بین خود با دیگر گروه ها و جوامع از طریق برخوردهای فرح انگیز و شادی بخش حل و فصل می گردد. هوش هیجانی می تواند با ایجاد محیطی پویا، موجبات سلامت روانی را فراهم آورد و یادگیری همراه با لذت و شادی و همچنین ارتباط مطلوب اجتماعی با کنترل احساسات و هیجانات را تسهیل نماید (پورزارعی، ۱۳۸۲). تئوری هوش هیجانی، دیدگاه جدیدی درباره پیش بینی عوامل موثر بر موفقیت و همچنین پیشگیری اولیه از اختلالات روانی را فراهم می نماید. به طوری که قابلیت هوش هیجانی برای خودگردانی هیجانی و تدبیر ماهرانه روابط بسیار با اهمیت است. امروزه مطالعات انجام شده در کشورهای مختلف و نتایج حاصل از آن ها این دیدگاه را تایید می کند که هوش هیجانی، تصویر و دور نمای جامعی از تواناییهای شخص برای دستیابی به موفقیت افراد با هوش عمومی بالا و موفقیت افراد دارای هوش عمومی متوسط را تبیین می کند (عابدی، ۱۳۷۲). به طور کلی می توان گفت افرادی که از هوش هیجانی بالایی برخوردارند می توانند از تمام ظرفیت های وجودی خود استفاده کرده و محدودیت را به فرصت تبدیل نمایند. به یقین این افراد دارای شخصیت های مثبتی بوده و در زندگی و موقعیت های شغلی صاحب موفقیت هایی خواهند بود که بر شادکامی و نشاط آنها تأثیر خواهد گذاشت (پورزارعی، ۱۳۸۲).

خلاقیت^۲، یک موهبت الهی است که در فکر، قلم، رفتار و عمل انسان جلوه پیدا می کند و اگر زمینه بسط، تربیت و تمرین این موهبت الهی فراهم نگردد از یک نعمت حیاتی محروم مانده ایم، چنان که امروزه اکثر دانشمندان و محققان معتقدند که: اساس قدرت انسان ناشی از خلاقیت اوست. همه جوامع به خلاقیت نیاز دارند، زیرا خلاقیت رمز اصلی و اساس پیشرفت و مانع وابستگی یک جامعه ی پویاست (آرام فرد، ۱۳۸۰). موهبت خلاقیت، گذرگاه با نشاط به سوی آینده ای درخشان است و اساس آسایش و رفاه بیشتر انسان در

^۱. Happiness

^۲. Creativiti

زندگی فردی و اجتماعی حال و آینده است (حسینی ۱۳۷۸). پیشرفت هر جامعه مرهون و مدیون اندیشه های خلاق است. علی رغم سابقه ی طولانی خلاقیت در حیات بشری، سازمان ها اخیراً به واسطه سرعت شگرف تغییرات تکنولوژیکی، رقابت جهانی و عدم اطمینان اقتصادی (مامفورد^۱، ویتزل^۲ و همکاران، ۱۹۹۷) کشف کرده اند که عامل اصلی بقاء خلاقیت است. این مزیت رقابتی مستمر در قالب ایده ها، محصولات و خدمات تازه ظاهر می شود که به طور مستقیم از تفکر خلاق ناشی می شوند (مک فادن^۳، ۱۹۹۸). جامعه ای که می خواهد بر پای خود بایستد، بایستی از استعدادهای خلاق افراد خود بیشترین بهره را بگیرد. برای این کار ابتدا باید این استعدادها را شناخت، پرورش داد و سپس باید از آن ها بهره جست (سربی، ۱۳۸۳). با توجه به اینکه دانش آموزان مدارس راهنمایی و متوسطه شبانه روزی در دوران حساس نوجوانی قرار داشته و از طرفی در معرض آسیب های روانی ناشی از مسایل خاص مدارس شبانه روزی بوده و این موضوع نیاز به فرح و شادکامی را در آنان افزایش می دهد بنابر این انگیزه ی انجام پژوهشی پیرامون شادکامی و ابعاد مختلف آن را در بین این دانش آموزان مضاعف می نماید. همچنین با توجه به اهمیت هوش هیجانی و خلاقیت در به وجود آمدن شادکامی ضرورت مطالعه در زمینه موضوع مورد نظر در ابعاد مختلف احساس می شود.

۱-۲- بیان مسئله

زندگی شاد، متنوع، آزاد و پر تحرک در دامن زیبای طبیعت و تغذیه از محصولات و غذاهای تازه و سالم دامی و گیاهان مفید و خودروی کوهستان ها و صحراها، علاوه بر داشتن بدنی سالم، باعث ایجاد نشاط و شادکامی و برخورداری از روحیه ای قوی، با اراده و امیدوار در فرزندان عشایر می گردد؛ اما متأسفانه در مدارس شبانه روزی عشایری اغلب ما شاهد روحیه ای ناشاد توأم با یأس و ناامیدی و بروز هیجانات منفی و عدم اعتماد به نفس کافی در دانش آموزان می باشیم. این مسئله همواره به عنوان یکی از دغدغه های اصلی مورد توجه مدیران این مراکز آموزشی و مسئولین اداره آموزش و پرورش عشایر قرار داشته است. آیزنک^۴ (۱۹۹۵) شادکامی را مجموع لذت ها، منهای دردها و ترکیبی از حداکثر عاطفه مثبت به اضافه حداقل عاطفه منفی معرفی می کند. به نظر او، افرادی که در معیارهای شادمانی نمره بالا می آورند، عموماً افرادی شاد، خوشبین و سالم و از اینکه وجود دارند راضی هستند، زندگی را با ارزش می دانند و با جهان در صلح و تفاهم

^۱. Momford

^۲. Whetzel

^۳. Mcfadzen

^۴. Eysenck

هستند و برعکس، کسانی که نمره آنها کم می شود از نظر شخصیتی بدبین، غمگین و مأیوس بوده و با جهان در تضاد هستند. افراد شادکام کسانی هستند که در پردازش اطلاعات سوگیری دارند، یعنی اطلاعات را به گونه ای پردازش و تفسیر می کنند که به خوشحالی آنها می انجامد. ازدیدگاه (پترسون^۱، ۲۰۰۰)، افرادشادتمایل دارند خود و دیگران را مثبت ببینند و وقایع را مثبت تفسیر نمایند. آنان به شکست زیاد فکر نمی کنند و از فرصت هایی که به دست می آورند تصمیمات منطقی و درست می گیرند و خوش بینی واقع بینانه دارند. مطالعات گوناگون نیز نشان داده اند که شادمانی به عنوان سپری در مقابل استرس عمل می کند و افراد شاد فعال تر و کارآمدتر از دیگران عمل می کنند (آرگیل^۲، ۲۰۰۱). شاد زیستن، شادمانه از زندگی لذت بردن، حق هر انسانی است. چنان که باس (۲۰۰۲) نیز معتقد است که شادکامی اهمیت عمده ای در زندگی دارد و انگیزه اصلی افراد در همه زمانها چگونگی دستیابی، حفظ و ارتقاء آن است. مجموع پژوهش ها و تحقیقات مربوط به شادی، نشان دهنده آن است که افراد شاد از نظر ساختار فکری، قضاوت و انگیزش با افراد ناشاد تفاوت دارند و از بازدهی فردی، خانوادگی، شغلی، تحصیلی و اجتماعی بالاتری برخوردار هستند (لیبومیرسکی، شلدون و شیلد^۳، ۲۰۰۵).

امروزه علم به قدرت نفوذ هیجانها در حیات ذهنی انسان پی برده است و در حال کشف و تبیین جایگاه هیجانها و احساسات در فعالیتها، رفتارها و حرکات و سکنات انسانی است (زینی و نندی، ۱۳۸۷). هوش هیجانی موضوعی است که سعی در تشریح و تفسیر جایگاه هیجانها و احساسات و توانمندیهای انسانی دارد (سیادت و مختاری پور، ۱۳۸۴). افرادی که از هوش هیجانی بالایی برخوردارند، از لحاظ روابط اجتماعی بسیار موفق هستند. آنها به راحتی روابط خود را برقرار می کنند، فاقد اضطراب و خونگرم عمل می کنند، افراد دیگر در ارتباط با این افراد تمایل بیشتری به برقراری ارتباط دارند (رفیعی نیا، ۱۳۸۱). کامیوری^۴ (۲۰۰۸) نشان داد که هوش هیجانی با خود کارآمدی و عملکرد بهتر در زمینه های خود تنظیمی، ابراز وجود، استقلال، همدردی با دیگران، کنترل و خوش بینی رابطه دارد. همچنین شوت و همکاران (۲۰۰۱) اظهار داشتند که هوش هیجانی بالا رضایت از زندگی بیشتری به همراه دارد.

خلاقیت نوعی از تفکر است و از فراگیرترین و اصلی ترین فعالیت های آدمی به شمار می آید. یکی از مسایلی که از دیر باز ذهن اندیشمندان، روان شناسان و دانشمندان علوم انسانی را شدیداً به خود مشغول کرده است، چگونگی رشد و پرورش خلاقیت و ابتکار عمل در دانش آموزان است. اصولاً یکی از شاخص های رشد و ارتقای علمی در هر کشوری شکوفایی و تجلی خلاقیت و ابتکار عمل به عنوان ساخت آن جامعه می باشد.

^۱. Peterson

^۲. Argyle

^۳. Lymbomirsky, Sheldon & Shield

^۴. Kamimori

جامعه ای که بتواند خلاقیت نسل جوان را احیا و شکوفا سازد، از میزان قابل توجه توسعه، رشد و شکوفایی علمی برخوردار خواهد بود و بالعکس به هر میزان که خلاقیت پرورش و تعالی نیابد، رکود علمی، صنعتی و فرهنگی را باید برای آن جامعه انتظار داشت (آوریل^۱، ۲۰۰۲). انسانها در جوامع بشری امروزه با مسائل ناهمگون و متنوع، آن هم به سرعت فزاینده ی تغییرات و مسائل متعدد دست به گریبانند. باید دانست که عاطفه مثبت (شادکامی) انعطاف پذیری^۲ شناختی را تسهیل می کند و به مسئله گشایی خلاق کمک می کند. بنابر این در زندگی فردی و اجتماعی ضرورت توجه به هیجانان و خلاقیت دانش آموزان برای مواجهه با چنین مسائلی و آماده شدن برای زندگی امروز و فردا نمایان می شود (سلطان تویه، ۱۳۸۱).

با در نظر گرفتن این که هوش هیجانی زمینه ای برای ارتقاء عملکرد خلاقانه و در نتیجه شادکامی بیشتر است و نسل جوان کشور برای سازندگی بیشتر نیازمند آن می باشد، پژوهش حاضر به دنبال تبیین رابطه بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان مدارس شبانه روزی راهنمایی و متوسطه عشایری استان فارس بوده است.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

سؤالی که در بازدید از مدارس شبانه روزی عشایری همواره در ذهن ما ایجاد می شد این بود که چرا اغلب دانش آموزان از روحیه ی شاد و با نشاطی برخوردار نیستند و پیوسته از همه چیز وهمه کس شکایت دارند؟ و گاهی اوقات این سؤال پیش می آمد که چرا دانش آموزان شاد، جذاب تر و محبوب تر هستند و جایگاه مناسبی در بین دیگر دانش آموزان دارند و اغلب به عنوان نماینده دانش آموزان در شورای دانش آموزی مدرسه با رأی بالایی انتخاب می شوند و یا اینکه چرا دانش آموزان شاد در تصمیم گیری ها موفق تر عمل می کنند و نقش بیشتر و مؤثرتری در فعالیت های جمعی مدرسه دارند و نیز دارای عملکرد تحصیلی بهتری می باشند و تنها پاسخ شاید این بود که شرایط روانی دانش آموزان در مدارس شبانه روزی عشایری تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله دوری از محیط آزاد، زیبا، متنوع، فرح بخش و شادی آفرین طبیعت و محصور شدن در چهاردیواری مدرسه و همچنین دوری از ایل و تبار خویش و جدایی از کانون گرم خانواده قرار دارد و این مسئله باعث ایجاد روحیه ی یأس و ناامیدی، بی تفاوتی نسبت به سرنوشت آینده خویش، نگاه بدبینانه به محیط و وقایع پیرامون، عدم اعتماد به نفس کافی، بی میلی به مشارکت در فعالیت های جمعی مدرسه، بروز هیجانان منفی و بطور کلی روحیه ای ناشاد در بین دانش آموزان این مدارس گردیده است، و این مسئله مدیران این

^۱. Averill
^۲. fleability

مدارس و مسئولین اداره آموزش و پرورش عشایر را بر آن داشته تا به منظور ایجاد محیطی شاد، مفرح، پیشرو و پویا در مدارس شبانه روزی عشایری به شناسایی و بررسی عوامل مؤثر در نشاط و شادکامی دانش آموزان بپردازند.

یافته های این پژوهش می تواند مدیران آموزشی را در جهت شناخت و رفع مسایل و مشکلات دانش آموزان مدارس شبانه روزی که در معرض آسیب های روانی ناشی از شرایط خاص این مدارس می باشد؛ راهنمایی و یاری کند؛ همچنین در زمینه های پژوهشی و برنامه ریزی مدیریت آموزش و پرورش عشایر فارس و سایر ادارات آموزش و پرورش کشور و کارشناسان و مؤسساتی که در حیطه ی آموزش و پرورش کار می کنند مورد استفاده قرار گیرد و با توجه به اینکه پژوهش حاضر به عنوان بعدی کاربردی تمرکز بر شادکامی، هوش هیجانی و خلاقیت دارد؛ می تواند مورد استفاده مشاوران مدارس قرار گیرد.

۴-۱- اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش

"تبیین رابطه هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان".

اهداف فرعی پژوهش:

- تبیین رابطه ابعاد هوش هیجانی با شادکامی دانش آموزان.
- تبیین رابطه ابعاد خلاقیت با شادکامی دانش آموزان.
- پیش بینی شادکامی از طریق ابعاد هوش هیجانی دانش آموزان.
- پیش بینی شادکامی از طریق ابعاد خلاقیت دانش آموزان
- پیش بینی شادکامی از طریق هوش هیجانی و خلاقیت دانش آموزان

۵-۱- فرضیات پژوهش

فرضیه اصلی

"بین هوش هیجانی و خلاقیت با شادکامی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد".

فرضیه های فرعی

- ۱- بین ابعاد هوش هیجانی با شادکامی رابطه معنادار وجود دارد.
- ۲- بین ابعاد خلاقیت با شادکامی رابطه معنادار وجود دارد.
- ۳- ابعاد هوش هیجانی به طور معناداری قادر به پیش بینی شادکامی می باشد.
- ۴- ابعاد خلاقیت به طور معناداری قادر به پیش بینی شادکامی می باشد.
- ۵- هوش هیجانی و خلاقیت به طور معناداری قادر به پیش بینی شادکامی می باشند.

۱-۶- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

تعاریف نظری

شادکامی

آرجیل و لو^۱ (۱۹۹۵) شادکامی را حالتی دال بر هیجان مثبت، خوشحالی و شادمانی زیاد، رضایت از زندگی، داشتن شور و شغف، روابط مثبت با دیگران، فقدان هیجان منفی از جمله افسردگی، هدفمند بودن زندگی، داشتن خلقی شاد و سلامت روانی توصیف می کنند.

هوش هیجانی

هوش هیجانی عبارت است از ظرفیت ادراک^۲، ابراز^۳، شناخت^۴، کاربرد^۵ و اداره^۶ هیجان ها در خود و دیگران (مایر و سالوی، ۱۹۹۷). مایر و سالوی ابعاد هوش هیجانی را در پنج حیطه خلاصه کرده اند که مبنای پرسشنامه سیبریاشرینگ همین پنج بعد می باشد:

خودآنگیزی^۷: به معنای جهت دادن و هدایت عواطف و هیجان ها به سمت هدف خویشتن داری هیجانی و تأخیر انداختن خواسته ها و بازداری تلاش ها (مایر و سالوی، ۱۹۹۷).

خود آگاهی^۸: به معنای آگاهی از خویشتن، و توان خودنگری و تشخیص دادن احساس های خود به همان گونه که وجود دارد (مایر و سالوی، ۱۹۹۷).

^۱. Argil & lu
^۲-Perception
^۳- Expression
^۴- Cognition
^۵- Application
^۶- Managment
^۷- Self- awarens
^۸. Managing oneself

اداره هیجان یا خودکنترلی^۱: به معنای اداره یا کنترل هیجان ها، کنترل احساس ها به روش مطلوب و تشخیص منشأ این احساس ها و یافتن راه هایی برای اداره و کنترل ترس ها، هیجان ها و عصبانیت و امثال آنها (مایر و سالوی، ۱۹۹۷).

هوشیاری اجتماعی یا همدلی^۲: به معنای حساسیت به علایق و احساسات دیگران و تحمل دیدگاه های آنها و بها دادن به تفاوت های موجود بین مردم در رابطه ی احساسات خود نسبت به اشیاء و امور (مایر و سالوی، ۱۹۹۷).

تنظیم روابط^۳ یا مهارت های اجتماعی: به معنای اداره ی هیجان های دیگران و برخورداری از کفایت ها و مهارت های اجتماعی است (مایر و سالوی، ۱۹۹۳).

خلاقیت

آکینب^۴ (۲۰۰۵) خلاقیت را به صورت؛ توانایی اندیشیدن درباره امور به راه های تازه و غیر معمول و رسیدن به راه حل های منحصر به فرد برای مسائل تعریف کرده است.

ابعاد خلاقیت عبارتند از:

سیالی^۵ (روانی): توانایی برقراری رابطه معنی دار بین فکر، اندیشه و بیان است و به کمیت پاسخ های فرد به یک مسئله مرتبط است (حسینی، ۱۳۷۸؛ سیف، ۱۳۸۳).

بسط^۶: توانایی گسترش، به سازی و کامل کردن موضوع و افزودن جزئیات وابسته به آن (سلیمانی، ۱۳۸۱).

ابتکار^۷: هر نوع راه حل فنی مربوط به شکل، ساختمان یا ترکیب شکل و ساختمان یک محصول که موجب بهبودی آن شود؛ ابتکار نامیده می شود (امیرحسینی، ۱۳۸۴).

انعطاف پذیری^۸: قابلیت تفسیر برای فکر کردن از یک بعد موضوع به ابعاد دیگر آن و در نتیجه تولید ایده های گوناگون و متنوع (سلیمانی، ۱۳۸۱).

^۱. Motivating oneself

^۲. Empathy

^۳. Handling relationship

^۴. Akinb

^۵. Fluency

^۶. Elaboration

^۷. Initiative

^۸. Flexibility

تعاریف عملیاتی

شادکامی

نمره ی کلی است که فرد از پرسشنامه شادکامی آکسفورد^۱ (۱۹۸۹)، بدست می آورد.

هوش هیجانی

نمره ای کلی است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ (۱۹۹۹)، بدست می آورد.

ابعاد هوش هیجانی

خودانگیزی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ گویه های (۱، ۹، ۱۵، ۲۰،

۲۱، ۲۶، ۳۱) بدست می آورد.

خودآگاهی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ گویه های (۶، ۱۰، ۱۲، ۱۴،

۲۴، ۲۷، ۳۲، ۳۳) بدست می آورد.

خودکنترلی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ گویه های (۲، ۵، ۱۱، ۱۶،

۱۸، ۲۳، ۳۰) بدست می آورد.

هوشیاری اجتماعی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ گویه های (۳، ۴،

۱۷، ۲۲، ۲۵، ۲۹) بدست می آورد.

مهارت های اجتماعی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ گویه های (۷، ۸،

۱۱، ۱۳، ۲۸) بدست می آورد.

خلاقیت: نمره ای کلی است که آزمودنی از پرسشنامه خلاقیت عابدی (۱۳۷۲)، به دست می آورد.

پرسش‌ها در ۴ بخش مختلف متناظر با عوامل تشکیل‌دهنده خلاقیت از دیدگاه تورنس طبقه‌بندی و

تعریف شده‌اند که عبارتند از:

سیالی: نمره ای است که فرد از پرسشنامه خلاقیت عابدی گویه های (۱ تا ۲۲) بدست می آورد.

بسط: نمره ای است که فرد از پرسشنامه خلاقیت عابدی گویه های (۲۳ تا ۳۳) بدست می آورد.

ابتکار: نمره ای است که فرد از پرسشنامه خلاقیت عابدی گویه های (۳۴ تا ۴۹) بدست می آورد.

انعطاف پذیری: نمره ای است که فرد از پرسشنامه خلاقیت عابدی گویه های (۵۰ تا ۶۰) بدست می آورد.

^۱. Oxford Happiness